

ӘОЖ 347,918: 347, 918, 2: 347, 999 (574)

Ж.С. Шукенова

Қ.А. Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті, 2-курс докторанты, Қазақстан, Түркістан қ.
E-mail: Jadira_81@mail.ru

Қазақстандағы арбитраж: қазіргі таңдағы жағдайы мен перспективасы

Андатпа. Сот жүйесін дамытудың перспективалары сотқа дейін сот өндірісіндегі бақылау аясын деңгейі бойынша кеңейту мүмкіндіктеріне байланысты. Бұл мақалада ралық және арбитражды сот жүйелерінің қазіргі таңдағы даму жолдары қарастырылады.

Түйін сөздер: сот, аралық сот, арбитраж, талапкер, жауапкер.

Сот жүйесінің реформасы жалғасады, біз бұл жолда сынамалар мен қателер әдісін қолданамыз, себебі демократиялық қатынастағы дамыған мемлекеттердегі сот жүйесін көзсіз көшіру мүмкін емес. Оған қоса біздің сот жүйеміз нөлден басталмайды, керісінше өзінің нақты іргетасы болады. Негізгі назар Қазақстан Республикасының сот жүйесіне аударылған, оны дамыту үшін жаңа перспективалар мен міндеттер қойылады. Қазақстанның сот жүйесі азаматтардың құқығы мен бостандығын, мекемелер мен мемлекеттің мүдделерін қорғауды қамтамасыз ету қажеттіліктеріне жауап береді. Сот құқықтық жүйесінің дамуы тиімділік пен деңгей негізінде жүзеге асырылады және бірнеше бағыттар бойынша болжанады [1].

Сот жүйесін дамытудың перспективалары сотқа дейін сот өндірісіндегі бақылау аясын деңгейі бойынша кеңейту мүмкіндіктеріне байланысты. Аралық және арбитражды сот жүйелері дами бастады.

Қазіргі таңда саяси және экономикалық жүйе қалыптасуда. Әкімшілік командалық экономика механизмдері мен институттар бөлшектелініп, нарықтық инфраструктура мен оған сәйкес бәсекелестік орта құрылған. Қазіргі таңда меншіктің әртүрлі формалары қалыптасты, кәсіпкерліктің әртүрлі түрлері жүзеге асырылуда, бағалар мен сыртқы сауда либерализацияланды, банк жүйесі өзінің қызметтерін кеңейтуде, кәсіпкерлерге экономикалық қызмет бостандығы берілген, мемлекет пен бизнес қатынасының

жақындығы заңмен реттеліп отырады. Республикада мемлекетіміздің болашағын жақсарту негіздерін қалыптастыратын кәсіпкерлік кластар пайда болуда, жыл сайын шетелдік инвестициялар ағымы кеңеюде. Нәтижесінде, макроэкономикалық тұрақтылық пайда болды. Демек, Қазақстанның өзіндік ұлттық нарықтық экономикасы бар және әлемдік экономикалық жүйесінің интеграциялық процестер шегіне енген болатын. Саяси қайта өрлеу, экономиканың даму ырғағы сот жүйесіндегі адекватты өзгерістерді талап етеді, ол да ұйымдастырушылық және құқықтық негізін қалыптастыра отырып динамикалық түрде дамуда. Нарықтық қатынастардың белсенді дамуы, азаматтар мен шаруашылық субъектілердің іскерлік белсенділігінің ұлғаюының нәтижесінде құқықтар мен заңды мүдделерін қорғауды қамтамасыз ету бойынша мемлекеттік шараларды қабылдау қажеттілігі туды.

Осыған байланысты Қазақстандағы аралық сот қатынасы, яғни осы сот шешімдерінің орындалу сұрақтарын қарастыру қажет. Қазақстан Республикасының азаматтық іс жүргізу кодексі нормаларына сәйкес, жазбаша шешім негізінде (арбитражды келісім) тараптар мүліктік дауларын аралық сотқа қарастыруға беруге құқылы болып табылады. Бірақ мүліктік дауларды шешу мен ол шешімді орындау механизмі бойынша аралық сот қызметінде өзіндік заңнамалық заңды реттеу болмайды, ол нәтижесінде күрделі жағдайлар туғызады, ол кезде тараптардың бірі

аралық сот шешімін орындаудан бас тартады және сот қорытындыларымен келіспейді.

Аралық сот шешімдерін мәжбүрлі түрде орындауға қатысты сұрақтарды реттейтін нормаларды қолдану бойынша сот тәжірибесінің дамуы мақсатында 2001 жылдың қазан айында Қазақстан Республикасының Жоғарғы соты «Аралық сот шешімдерін мәжбүрлі түрде орындау туралы арызды сот тәжірибесі ретінде қарастыру туралы» нормативті қаулы қабылданған болатын, себебі Жоғарғы Соттың нормативті қаулысы, заңнаманың сот тәжірибесіндегі сұрақтарға түсіндірме беретін құқықтың қайнар көзі болып табылады. Бұл нормативті қаулының мәні Қазақстан Республикасының азаматтық іс жүргізу кодексінің 495-бабына ұқсас аралық сот шешімдерін мәжбүрлі орындау мүмкіндігін қарастырады, онда шетелдік сот пен арбитражды сот шешімдерінің орындалуы да қарастырылады. Жергілікті аралық сот қызметі мен ұйымдарды құқықтық регламенттеудің толық еместігін қарастыра отырып, Қазақстан Республикасы Жоғарғы Соттың пленарлы кеңесінің қаулысымен 2002 жылдың 28 маусымында алдыңғы Жоғарғы Сот қаулысы Қазақстан Республикасының «Аралық сот туралы» заң қабылданғанға дейін тоқтатылады.

2004 жылдың 28 желтоқсанда Қазақстан Республикасында «Аралық сот туралы» және «Халықаралық коммерциялық арбитраж туралы» заң, оған қоса Қазақстан Республикасының Заңына «Аралық сот пен арбитраждар қызметінің сұрақтары бойынша Қазақстан Республикасының кейбір заң актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң қабылданды. Заңдар негізінде 2005 жылдың 5 ақпанында Қазақстандық халықаралық арбитраж құрылды. Бұл заңдар Қазақстанда аралық сотты құру үшін қажетті шара болып табылады. Осы заңдар аралық сотты құруға оң әсерін тигізеді. Оған қоса осы уақытта берілген заңда кейбір ұғымдарды анықтап, дұрыс талқылай білу қажет заңда, мысалы, аралық сот компетенциясын шектеу мен халықаралық коммерциялық арбитраж кезінде қарама-қайшылықтар да кездеседі.

Ең бірінші, аралық сот пен арбитраж – бұл екеуі бір ұғым екенін нақты түсіну керек. Ағылшын тілінен аударғанда «аралық сот» – «арбитражды сот» деп аударылады. Арбитражды соттың мәні дауды шешу үшін тараптардың өзі

құрған мемлекеттік емес орган болып табылады. Ал аралық сот тұрақты жұмыс жасайтын және нақты дауды қарастыру үшін арнайы жұмыс жасайтын болып бөлінеді [2].

Екі заң қалай ерекшеленеді? Бұл заңдар қандай жағдайларда қолданылады?

– Аралық сот пен халықаралық коммерциялық арбитраж арасындағы компетенцияны шектеу нақты арбитражды органдар арасында жүргізілмейді (бір сот – тек аралық, екіншісі – халықаралық коммерциялық арбитраж);

– компетенция шектеуі резиденттік белгілері бойынша жүргізіледі: резиденттер арасындағы дау аралық сотта тараптар арасындағы дау халықаралық коммерциялық арбитражда қарастырылады;

– әрбір арбитражды сот қандай да бір әртүрлі дауларды қарастырады, яғни ол аралық сот немесе халықаралық арбитраж ретінде қолданылады. Егер тараптар Қазақстан Республикасының резиденттері болса, онда ол аралық сот туралы заң қолданылады. Егер тараптардың бірі резидент болмаса, халықаралық коммерциялық арбитраж туралы заң қолданылады.

Демек, Қазақстан Халықаралық Арбитраж аралық сот туралы Заң бойынша аралық сот, халықаралық коммерциялық арбитраж туралы заң бойынша халықаралық коммерциялық арбитраж ретінде де қолданылады.

Келесі мәселелер аралық сот компетенцияның шектеуіне байланысты. Арбитражды компетенцияға қатысты қабылданған заңда егер Қазақстан Республикасындағы заңнама актілерінде, бекітілмеген азаматтық құқықтық келісімшарттан пайда болатын даулар қарастырылады. Осыған байланысты басқа даулар арбитраждарда қарастырылмайды. Бұл арбитраждар компетенциясының шектелуі болып табылады. Аралық сот компетенциясының шектелуі аралық сот туралы заңының 7-бабының 5-бөлімінде көрсетілген: «Аралық сот мемлекет, мемлекеттік мекемелер, кәсіпкерлікке толғағандар көзқарасын қозғайтын, банкроттық істері бойынша, тауарлар мен қызметтер нарығындағы басым табиғи монополия субъектінің тауар өндірісіне, жұмыстың орындалуына, қызметтер ұсыну туралы келісімшарт дауларын қарастырмайды» [3].

Мемлекет мүдделерін қарастыруды кең түрде түсінудің қажеті жоқ. Басқа да заңды актілерге сәйкес («шетелдік инвестиция туралы», «инвестиция туралы» заңдар), мемле-

кет мүддесі қарастырылған, мысалы, ұлттық және экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету қажеттілігі.

Халықаралық коммерциялық арбитраж туралы заңының 31-бабында аралық сот шешіміне шағымдану ЮНСИТРАЛ типтік заңына сәйкес арбитраж шешімін компетентті сот арқылы болдырмаудың екі жағдайы қарастырылған: тараптардың бірінің шешімді күшін жою туралы арыз жазу бойынша компетенттілік сот шешімі бойынша (ол шешім арызсыз қабылданады). Аралық сот туралы заңда аралық сот шешімін жою негізі дәл солай қайталанған, бірақ заңдылық қағидасына қарама-қайшылық туралы толықтырулар енгізілген. Заңдылық қағида аралық сот төрешілері мен сот өзінің шешімінде Қазақстан Республикасының Конституция нормаларын, Қазақстан Республикасының заңды және нормативті құқықтық актілерін ғана басшылыққа алады (Аралық сот туралы заңның 4-бабының 2-бөлімі).

Осыған сәйкес компетентті сот аралық сот шешімінің заңдылығын тексеруге құқылы, яғни заңды және басқа да нормативті-құқықтық актілерге сәйкестігін тексереді. Бірақ аралық сот шешім қабылдарда Қазақстан Республикасының азаматтық іс жүргізу кодексі нормаларын сақтауға міндетті ме? – деген сұрақ туады. Оған қоса, азаматтық іс жүргізу заңнамасында жеке іс жүргізу іс-әрекет жасау процестері көрсетілген. Мысалы, өкілетіліктер азаматтық іс жүргізу заңнамасында қарастырылған талаптарды сақтай отырып рәсімделінеді (27-бап 2-бөлім «аралық сот туралы» заңы).

Азаматтық іс жүргізу заңнамасы туралы 23-бап көрсетілген аралық талқылауды қарастыруға арналған. Бірақ мұндағы баптың қалыптасуына назар аудару қажет: аралық сот арызды алғаннан кейін аралық сот талқылауын қорғау туралы анықтаманы айқындайды, Қазақстан Республикасының азаматтық іс жүргізу заңнамасына сәйкес тараптар оның қарастырылу орнын хабарлайды, жауапкер талап арызға жазбаша пікір жазуды ұсынады. Яғни азаматтық іс жүргізу заңнаманы қолдану өте қысқа сұраққа қатысты тараптардың талап арызды қарастыру орны туралы хабарлама жіберу, жауапкерге талап арызға жазбаша пікір жазуға ұсыныс жасайды. Оған қоса, азаматтық іс жүргізу заңнамасы альтернативті нұсқа ретінде ұсыналады: азаматтық іс жүргізу заңнама нормалары не-

месе ережелерге сәйкес. Әрбір аралық сотта өздерінің регламенті бар, оған қоса аралық сотта нақты дауды шешу үшін азаматтық іс жүргізу заңнаманы қолдану міндетті болып табылмайды. Бұдан басқа Азаматтық іс жүргізу кодексі туралы аралық сот заңында көрсетілмеген. Заңда аралық сот процедурасы толығымен сипатталады. Негізгі сұраққа келсек, аралық істі қарау тәртібі, онда Заңға сәйкес тұрақты жүзеге асатын аралық сот аралық істі қарау жүзеге асырылады. Нақты дауды шешу үшін аралық сот ережелерге сәйкес, тараптардың келісімімен аралық істерді қарайды.

Демек, аралық сот өзінің қызметінде аралық істі қарау ережелерін және аралық сот туралы заңды басшылыққа алады. Егер аралық сот туралы заң мен ережелер арқылы шешімін таппайтын сұрақтар болса, ол сұрақтардың аралық сот арқылы шешімін табады. Азаматтық іс жүргізу кодексінің компетентті сот қызметі анықталған жағдайда қолданылады.

Екі заңда да аралық соттың шешімін мәжбүрлі түрде орындау тәртібі көрсетілген. Халықаралық коммерциялық арбитраж туралы заңның 33-бабында арбитражды шешімді орындау бойыншаулар мен мысалдардан бас тарту негізі туралы мәліметтер ЮНСИТРАЛ типтік заңда бекітілген ережеге және 1958 жылдың 10 маусымында шетелдік арбитражды шешімінің орындалуындағы мойындау туралы Нью-Йорк Конвенциясындағы ережелерге сәйкес көрсетілген.

Қазіргі таңда мемлекетімізде атакқа ие болған аралық соттар жұмыс жасайды. Оның ішінде «IUS» заңды орталықтағы халықаралық аралық сотта бар. Нарықтық экономикалық байланыстардың дамуының күрделі шарттары (жергілікті тауар өндірісіндегі тоқтау, тауар мен қызметтер құнының өсуі, инфляция, криминал және т.б.) келісімшарт міндеттемелері мен даудың пайда болуында неше түрлі қиындықтарға әкеп соқтырады. Даулы жағдайлардың санының өсуі нәтижесінде іскерлік айналым тараптары азаматтық құқықтық келіспеушіліктердің шешімін іздеуге түрткі болады. Экономикалық дау тек қана жедел нақты шешімді қабылдау ғана емес, шешімнің орындалуын талап етеді. Сондықтан тараптар пайда болған дауды келіссөздер, өзара ақылдасулар арқылы шешу қажет.

Тәжірибеде көрсетілгендей, тараптар арасындағы мәселелерде келіссөздер негі-

зінде шешу тиімді болып табылады. Ол келіспеушілікті жоюға және тараптардың арасындағы іскерлік қатынасын сақтауға мүмкіндік береді. Соңғы жылдары америкалық құқықтық жүйе қойнауларындағы сот өндірісіне ұқсас пайда болған дауды соттан тыс формада шешу ТМД мемлекеттерінде жие қолданыла бастады. Келіспеуші тараптарда үшінші тарапқа жүгіну қажеттілігі пайда бола бастады, ол пайда болған дауды әділ әрі нақты шешуді жүзеге асырады, білікті және тиянақты қолданыстағы құқық нормалары қолданылады.

Қазақстанда мұндай тарап ретінде «IUS» заңды орталықты халықаралық аралық сот орын жүреді. Мемлекетіміздегі алғашқы сот 1993 жылдан бастап 100 шаруашылық дауларды қарастырады, оған Ресей, Украина, Беларусь, Қырғызстан, Өзбекстан, Корея, Канада, Панама және т.б. елдердің мекемелері мен кәсіпкерлер даулары қосылды. «IUS» аралық сотының құрамына 21 арбитр кіреді, Қазақстан, Ресей, Чехия соттары арбитраждар мен серіктес болып табылады. Аралық сот өндірісінің процедурасы арқылы ондаған даулар реттелген, кәсіпкерлер арасындағы өзара келісімдер жүргізілді. Сот шешімі бойынша Қазақстанның кейбір облысындағы ірі кәсіпкерлер өздерінің иелерін ауыстырған.

ЮНСИТРАЛ типтік заңның нормалары бойынша арбитраж, егер арбитраж келісім кезінде коммерциялық мекеме тараптары әртүрлі мемлекетте болса, онда ол халықаралық болып табылады. Қазіргі заманның тәжірибесін сараптауда көрсетілгендей, коммерциялық дауларды қарастыру кезінде аралық сот мемлекеттік сот алдында бірқатар басымдылықтарға ие. Олардың қатарына арбитрді таңдау арқылы объективтілікті қамтамасыз етуді жатқызуға болады. Сотқа талап арызды беру кезінде ешкім жалпы юрисдикциялық судьяны таңдауға рұқсат бермейді. Керісінше аралық сотты қалыптастыру процедурасында тараптар арбитрлерді таңдауға құқылы болып табылады. Аралық соттың құрамына мамандандырылған заңгерлер ғана емес, экономика, қаржы, сақтандыру, өндірістік технологиялар аясындағы мамандар кіреді, көп деңгейде мемлекеттік сот күрделі шаруашылық дауды шешуге дағдыланған.

Аралық соттың ерекшеліктерінің бірі дауды қарастыру процедурасының қарапайымдылығы болып табылады. Бұл істі қарау дауды сотқа

дейін реттеу міндеттілігін талап етпейді. Арбитраждағы қарапайым процедура талап арызын қабылдауда бастарту негіздерінің минимумын қамтамасыз етеді. Арбитражды іс жүргізудегі апелляциялық және кассациялық инстанциялардың болмауы шешімді қабылдауда уақытты қысқартады.

Тараптар үшін бірінші кезекте жауапкер үшін барынша маңызды болып мемлекеттікпен салыстырғанда бірнеше есе аз арбитраждық алымдардың құны табылады. Мысалы, «LUS» аралық сотында арбитраждық алымдардың төмендетілген тарифы бекітілген талап қою бағасы қаншалықты көбірек болса, алымның тарифтік пайызы соншалықты төмен. Осыған байланысты арбитраждық алымдар талап арыз берілгенге дейін емес, арбитраждық шешім шыққанға дейін бөліп-бөліп төленеді.

Аралық соттың келтірілген приоритеттері кәсіпкерлік қызметтің әрбір сферасындағы мүліктік дауды шешу кезінде қолданылуы мүмкін. Оның негізгі шарты – келісімшарттағы сәйкес арбитражды ескертпелердің болуы немесе тараптардың келісімімен қосымша келісімдердің болуы. Келісімшарттарға қол қою кезінде көптеген кәсіпкерлер арбитражды ескертпелерге назар аударма бермейді, сондықтан арбитраж процедурасын жүргізу қиынға соғады. Осылай, қазақстандық израиль кәсіпкерлері мен АҚШ компаниялар арасында бекітілген келісімшарт шарттарын орныдау кезінде инвестициялық дау пайда болады. Берілген келісімшарт ескертпелеріне сәйкес, дауды Гаага қаласында арбитражды сотта аралық талқылау тәртібінде қарастырады. Бірақ компаниялар арасындағы шаруашылық дауды аралық талқылау тәртібімен шеше алатын Гаага қаласындағы арбитражды сот жоқ болып шықты, оны Қазақстандағы Нидерланд корольдігінің елшісі ресми түрде дәлелдеген. Оңтүстік Қазақстан облысындағы талап арыз берушінің тұрғылықты орны бойынша компанияның берілген талапкерге қайтарылған болатын. Нәтижесінде компания қиын жағдайда қалды, себебі арбитражды ескертпе келісімшарт ЮНСИТРАЛ арбитражды регламент талаптарына да Қазақстан Республикасының заңнама талаптарына сәйкес емес.

Басқа жағдайда Оңтүстік Корея мен қазақстандық фирмалар арасындағы бекітілген келісімшартта, тараптар ЮНСИТРАЛ арбитраж ережелері бойынша аралық талқылау процеду-

расын қарастырған. Кореядағы коммерциялық арбитражды Палатада немесе Алматы қаласындағы аралық сотта, залог ұстаушының таңдауы бойынша альтернативті ескертпелермен дауды қарастыру талқыланған. Арбитражды таңдау құқығын жүзеге асырғаннан кейін корейлік компания талапкер ретінде өзінің талаптарымен «IUS» заңгерлік орталықтың аралық сотына жүгінді, жауапкер оған қарсы болмай, аралық сот мен арбитр кандидатурасына таңдауда келісіп қол қояды.

Осы жағдайды қарастыра отырып және мәселенің күрделілігін түсінгеннен кейін, «IUS» заңгерлік орталық мамандары дауларды шешудің альтернативті құралдарын іздеу мен аралық сот беделін көтеру бойынша іс-шараларды тұрақты түрде жүргізіп отырады. Осы мақсатта басқа мемлекеттердегі арбитражды тәжірибе менгеріледі, тематикалық семинарлар мен конференциялар жүргізіледі, заңгерлік профельдегі екі жетекші жоғары оқу орнында арнайы сабақтар өткізіледі, көрсетілген сұрақтар бойынша ғылыми мақалалар мен баяндамалар жарияланады. Бірақ көрсетілген мәселелерді шешу үшін барлық заңгерлік қауымдастықтар бірігіп, аралық сот мүмкіндіктерін кеңінен қолдану қажет.

«Аралық сот туралы» және «Халықаралық коммерциялық арбитраж туралы» заңдар 2004 жылы қабылданғанымен берілген институттарды кеңінен қолдануда жеткілікті импульс бермеді.

Осыған байланысты Қазақстан Республикасының Үкіметі Әділет министрлігі дайындаған компетенциялардың кеңеюін қарастыратын арбитражбен аралық сот қызметін жүзеге асыру сұрақтары бойынша кейбір заң актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы заң жобасын қолдады.

Заң жобасы 2012 жылдың 27 қаңтардағы мемлекет басшысының Қазақстан халқына деген жолдауын жүзеге асыру бойынша іс-шаралардың жалпы ұлттық жоспарының 13 бөлімінің орындалуын қарастырған. Заң жобасы арбитражды және аралық сот компетенциясының құқықтық аясын кеңейтуге бағытталған. Қолданыстағы заңдармен көрсетілгендіктен азаматтық-құқықтық шарттардан емес, азаматтық-құқықтық қатынастардан туындайтын арбитраждар мен аралық соттардың бағыныштылығына қатысты даулардың сипатын кеңейту ұсынылады.

Сол уақытта заң жобасын дайындаушылар «арбитраж және аралық сот адамның өмірі мен денсаулығына, жеке өміріне, жеке отбасы құпиясына байланысты мүліктік емес сипаттауға дауларды қарастыруға құқығы жоқ» деген ережені ұсынған болатын. Оған қоса «Халықаралық коммерциялық арбитраж туралы» заңды «Халықаралық арбитраж туралы» деп өзгерткен болатын, себебі «коммерциялық» ұғым аясында мүліктік қатынастар қарастырылады.

Берілген түзетуді енгізу қажеттілігі «Аралық сот туралы» заңның 1-бап 1-бөлімінің, «Шетелдік арбитражды шешімдерді орындау туралы» Нью-Йорк Конвенциясының 2-бабына сәйкес қабылданған. Әлемдік тәжірибе туралы айтқанда Украина, Польша, Австрия заңнамаларына сәйкес арбитражды талқылау құралы ретінде мүліктік және мүліктік емес сипаттағы даулар қолданылады. Осыған байланысты аралық сот пен арбитраждар компетенциясын кеңейту қажет. Оған қоса жалпы юрисдикциялық азаматтық істер сотының статистикасына тоқталу қажет. 2010 жылы сот 700 мың азаматтық істі қарады, осыған байланысты қарастырылған азаматтық істердің 75%-ы талап арыз өндірісті істер құрайды, 2011 жылы аралық сот 22 істі, ал арбитражды сот 3 істі қарастырған. Біздің пікірімізше, аралық сот пен арбитраждар компетенциясын кеңейту мемлекеттік соттың жүктемесін төмендетуге мүмкіндік береді.

Оған қоса тұрғындарға аралық сот ерекшелігі туралы, оның орналасқан орны туралы, қолжетімдігі барысында ақпараттар беріп отыру мақсатында «Аралық сот туралы» заңға аралық сот қызметінің шарттарын бекітетін нормалар енгізілген. Берілген заңға азаматтық іс жүргізу кодексі, салық пен басқа да міндетті төлемдер туралы кодексі, қылмыстық іс жүргізу кодексі және де «Аралық сот туралы», «халықаралық коммерциялық арбитраж туралы» заңда толықтырулар мен өзгерістерді енгізуді қарастыратын заң жобаларының сипатын толықтыратын түзетулер енгізу жоспарланды.

Арбитраждар мен аралық соттың рөлін бекіту үшін берілген сферадағы заңды жүзеге асыру жеткіліксіз болып табылады. Қоғамға арбитражды және аралық сот қызметі туралы ақпарат беріп отыру қажет, берілген жұмысқа барлық компетентті мемлекеттік органдар, Жоғарғы Сот, индустрия министрлігі және

жана технологиялар мен экономикалық даму министрлігі, кәсіпкерлік бірлестіктер қатысу қажет.

Демек, осы заңдарға өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстандағы арбитраждың даму перспективалары сәтті жүзеге асырылады. Барлық әлемде дауларды шешудің альтернативті процедурасы дамуда және мемлекеттік сот орындарына конструктивті бәсекелеске түсетіндей болып табылады. Қазақстандағы арбитражды талқылау әлемдік стандартқа сәйкес келуде. Ия, ол заңды тұлға мен азаматтардың құқытарын қорғау жүйесінде өзінің жоғарғы орнын табады.

Әдебиеттер

1 Сулейменова Г.Ж. Перспективы развития судебно-правовой реформы в Республике Казахстан // Вест. КазГЮУ. – Астана, 2009. – С. 64-69.

2 Syleimenova G.J. Perspektivi razvitia sydebnop-pravovoy revormi v RK // Vest. KazGUU. – Astana, 2009. С. 64-69

3 «Аралық сот туралы» Қазақстан Республикасының 2004 жылғы 28 желтоқсандағы № 22 Заңы, Қазақстан Республикасы Парламентінің

Жаршысы, 2004 ж., № 24, 151-құжат; «Егемен Қазақстан» газеті. – № 2. – 6 қаңтар. – 2004.

4 «Халықаралық коммерциялық арбитраж туралы» 2004 жылғы 28 желтоқсандағы №23 Заңы, Қазақстан Республикасы Парламентінің Жаршысы, 2004 ж., № 24, 152-құжат; «Егемен Қазақстан» газеті. – № 3, 7 қаңтар. – 2004.

References

1 GJ Suleimenov. Expectations of development iudicialium, et legalis reformationem, Reipublicae Kazakhstan // Occidente. Kazakh rei publicae legis University. – Astana, MMIX. С. 64-69.

2 Syleimenova G.J. Perspektivi razvitia sydebnop-pravovoy revormi v RK // sinu. KazGUU. – Astana, MMIX. С. 64-69

3 . «Аралық сот туралы» Kazakhstan MMIV Respublikasynың zhyly XXVIII zheltoksandary № XXII Заңы Kazakhstan Respublikasy Parlamentiniң Zharshysy, MMIV g., № XXIV, CLI-құжат, «Egemen Kazakhstan» MMIV zhyly VI қаңтар numerus II

4 «Халықаралық коммерциялық арбитраж туралы» MMIV zhyly XXVIII zheltoksandary № XXIII Заңы Kazakhstan Respublikasy Parlamentiniң Zharshysy, MMIV g., № XXIV, CLII-құжат, «Egemen Kazakhstan» MMIV zhyly VII қаңтар № III

Ж.С. Шукенова

Арбитраж в Казахстане: современное состояние и перспективы

В статье рассматриваются вопросы относительно целей развития судебной практики по применению норм, регулирующих вопросы обращения к принудительному исполнению решений третейских и арбитражных судов, исследование которых имеет особенно большое практическое значение.

Ключевые слова: суд, арбитраж, обвиняемый, истец.

J.S. Shukenova

Arbitration in Kazakhstan: Current Status and Prospects

The article discusses, questions regarding the development of jurisprudence on the application of the rules governing recourse to the enforcement of arbitral awards and arbitral tribunals, the study of which has particularly high practical value.

Keywords: court, arbitration, defendant, plaintiff.